

Česká próza od konce první světové do konce druhé světové války

Expresionismus

- Zachycení výrazu
- Vzniká v Německu, po válce – pocity deprese, úzkosti, strachu
- U nás neměl takovou podobu jako v Německu
 - o U nás Literární skupina v Brně, formovali se kolem časopisu Host
 - Vůdčí osobností byl František Götze
 - o Lev Blatný
- Richard Weiner
 - o Autor náročný na četbu
 - o Byl chemickým inženýrem, poté se věnoval jenom literatuře
 - o Během první světové byl na frontě v Srbsku, zhroutil se a byl suspendován
 - o Celé dílo ovlivněno válkou – hrdinové jsou rozpolčení, vykolejení z normálního běhu života, důvěra v lidský rozum je silně potlačena
 - o Motivy muk, neřestí, zlovyky, osamocení, beznaděje
 - o Psal povídky
 - Lítice; Škleb
 - o Soubor Hra doopravdy
- Ladislav Klíma
 - o Filosof, spiritualista, velice často jsou námětem výstřední duševní stavy, sny a halucinace
 - o Ve 3. ročníku si dovolil urazit Habsburskou monarchii, a byl vyloučen ze všech škol Hab. Monarchie
 - o Dostudoval v Chorvatsku, nevyhovovalo mu žádné povolání
 - o Žil s matkou, poté s otcem, nechal se žít od svých obdivovatelů – bydlel v hotelovém pokoji, kde se věnoval filosofii
 - o Stal se z něj notorik, protože se jeho filosofie dostatečně neuchytila
 - Pojídal krysy, v zimě spal v nevytápěné místnosti, přivodil si křeče a svíjel se nahý na sněhu
 - Ovlivněn filosofem Nietzem – vůle moci
 - o Ignoroval společnost a morálku
 - o Svět je duševním stavem
 - o Velmi často se v jeho textech objevují hororové pasáže a excentricita
 - o Utrpení knížete Sternerhocha
 - Romaneto
- Josef Váchal
 - o Svérázný originální výtvarník
 - o Dělal dřvořezby, byl i typograf
 - o Vyzdobil si svůj domek, vymaloval si nábytek – démonické fresky
 - o Propagátor spiritualismu, často se dostával do halucinogenních stavů
 - o Byl fascinován starými náboženstvími, studoval je, prošel velkým množstvím sekt
 - o Je na hranici mezi vážností a směšností svých textů, špatně se to rozeznává
 - o Krvavý román
 - „ideální horor“, rozhodl se, že přidá své dřevoryty
 - Autor román označil za groteskní a satirický
- Jan Weiss
 - o Jeden ze zakladatelů české sci-fi
 - o Expresionismus, který má blízko k surrealismu
 - o Psal hlavně romány a povídky
 - o Je fabulátor – vynikající vypravěč
 - Jeho knihy jsou plné snů – pokřivených, nenormálních; halucinací; vyskytují se zde výstřední obrazy
 - Jeho obrazotvornost nemá meze – výrazná psychopatologie
 - o Dům o tisíci patrech

- Obludný mrakodrap, který je sídlem zvráceného upíra. Zotročuje svět ďábelskými vynálezy. Pronikne sem detektiv, který pátrá po ztracených ženách.

Legionářská literatura

- Legionář – zajatý voják/zběh, bojovali proti Rusům
- Psali ji přímí účastníci boje
- Ve většině případů nemá valnou uměleckou hodnotu
 - Má cenu historickou
- Nebyli stejného politického vyznání
- Pravicoví – Rudolf Medek, František Langer
 -
- Rudolf Medek
 - Pentalogie Anabáze (=strastiplná cesta)
 - Popisuje zde život legií, vylíčena bitva u Zborova
 - Velký vliv A Jiráka
 - Drama Plukovník Švec
 - Mužstvo v morálním rozkladu, pak spáchal sebevraždu, to je scelilo
- František Langer
 - Prozaik a dramatik židovského původu
 - Povídka Železný vlk
 - Drama Jízdní Hlídka
 - Příběh skupiny jezdců, kteří bojují proti obrovské přesile rudých
- Josef Kopta
 - Trilogie Třetí rota
 - Osudy českých legií. Jeho pohled na ruskou revoluci

Literatura 8.9.

- Jaroslav Hašek
 - Bohém, hospodský povaleč
 - Ocitl se na gymnáziu, neprosplval, pak ho opustil. Vyučil se drogistou na obchodní akademii, pracoval v bance. Žádné povolání ho nebavilo
 - Byl zanícený anarchista (boří staré ale nemají vizi nového)
 - Potuloval se po celé Evropě, živil se obchodem se psy
 - Několikrát byl zatčen
 - Nakonec skončil jako voják v československých legiích, pak se přidal k bolševikům
 - Ke konci života se uchýlil do Lipnice
 - Začínal publikováním do časopisů a novin - satirické články, humoresky
 - V časopise Svět zvířat vydával recenze na neexistující zvířata
 - Napsal obrovské množství povídek, dochovaných kolem 1200
 - Výběr z povídek - Dekameron
 - Trampoty pana Tenkrát
 - Můj obchod se psy a jiné humoresky
 - Tři muži se žralokem
 - Román Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války (nedokončená tetralogie)
 - Dílo světové literatury
 - Stalo se inspiračním zdrojem pro malíře

Levicově orientovaná literatura (společenská próza)

- Věřili v sociální spravedlnost
- Ivan Olbracht
 - Vlastním jménem Kamil Zeman
 - Otec spisovatel Antal Stašek
 - Manželka Helena Malířová
 - V roce 1921 vstupuje do KSČ Československa, působí jako novinář v Rudém právu
 - Byl za to několikrát vězněn

- Podepsal Manifest Sedmi
 - Protest 7 umělců proti novým názorům komunistické strany
 - Klement Gottwald, a koncepce Sovětského svazu
 - Ivan Olbracht z komunistické strany vystoupil
- Od roku 1931 se uchýlil do Podkarpatské Rusi, do vesnice Koločava
 - Založil Komitér pro záchranu pracujícího lidu Podkarpatské Rusi - silně zaostalí
- Dílo velmi ovlivněno sociálními otázkami, socialismem
 - Staví hrdiny do vypjatých situací, řadí se i do psychologické prózy
- První etapa tvorby
 - O zlých samotářích - 3 povídky
 - Joska, Ferko a Paulína
 - Rasík a pes
 - Bratr Žak
 - Podobné bosáckým povídkám. K samotářství byli dotlačeni
 - Žalář nejtemnější
 - Psychologický román
 - Slepec, bývalý komisař, si myslí, že mu jeho mladá žena musí být nevěrná - tyranizuje ji, egocentrik, vztah se rozpadá
 - Podivné přátelství herce Jesenia
 - Román herecký, válečný a psychologický. Jiří Jeseny - intelektuál X Jan Veselý - neukázněný. Veselý je ve válce zabit a Jesenius se s tím nedokáže vyrovnat a páchá sebevraždu
- Druhé období
 - Devět veselých povídek z Rakouska i z republiky
 - Prstýnek
 - Šlechtický synek se zamiluje do chudé dívky, daruje jí prstýnek, nakonec zjistí, že jsou sourozenci a že synek je levoboček
 - Anna proletářka - velmi špatné dílo, zachyceno politické uvědomování venkovské dívky, ze které se stane proletářka
 - Zamřížované zrcadlo
 - Dokumentární reportážní próza s autobiografickým podkladem - jak byl vězněn v Ostravě
- Třetí etapa tvorby
 - V Podkarpatské Rusi
 - Země bezejména - sociálně politická národnostní problematika
 - Hory a staletí - rozšíření Země bezejména
 - Golet v údolí - (golet = uzavřená židovská osada) 3 povídky, zachycuje izolovaný život Židů
 - Část O smutných očích Hany Karadžičové - nejznámější, zfilmován
 - Nikolaj Šuhaj loupežník
 - Baladický román (propojuje se legenda se skutečností)
 - Nikola Šuhaj byl vojenský zběh, který se musel skrývat, vrah - Olbracht z něj udělal hrdinu
 - Bohatým bral a chudým dával
 - Děj: Nikola a jeho přítel utečou od armády a dostanou se k čarodějnici, která jim namíchá lektvar, pod podmínkou, že si vezme nevzhlednou dívku. Čarodějníci zabili, a Nikola se vrací zpět do rodné Koločavy, kde bydlí jeho milá Eržika, se kterou má dítě. Začíná rabovat. - se svými kamarády a bratrem Jurajem řadí a přepadává poštovní vozy a bohaté vozy. Četníci chtějí, aby ho někdo zradil. Eržiku lapí. Jeho kamarádi odměně neodolají a vydají se ho zabít. Vylákají ho na louku a Nikolu i bratra zabijí sekerou. Odměnu nedostává. Eržika se vdá, ale dítě je Nikolovo. Nikola pohřben za vesnicí bez náhrobku a bez rakve.
- Napsal řadu reportáží

- Dobrovolně odešli z komunistické strany: Marie Majerová, Helena Malířová, Ivan Olbrach, Jaroslav Seifert, Josef Hora, Ladislav Vančura
- Marie Majerová
 - Redaktorka Rudého práva
 - Dříve byla přívrženkyně Anarchistů kolem S. K. Neumanna
 - Začíná poezií, později se pouští do povídek
 - Řeší se zde ženská otázka a osudy žen
 - Později se stává představitelkou proletářské prózy
 - Upozornila na sebe románem Náměstí republiky
 - Hrdinka se vyrovnává s anarchismem
 - Román Nejkrásnější svět - mladá dívka se názorově uvědomuje
 - Utopický román Přehrada
 - Generační román Siréna
 - Všíhá si 4 generací rodiny Hudců.
 - Siréna - symbol vykořisťování dělníků
 - Robinsonáda
 - Osud dívky Blázy, které zemře matka a ona se musí sama postarat o sebe a domácnost. Stylizuje se do postavy Robinsona.
- Marie Tujmanová
 - Vyrůstala ve zdělaném prostředí
 - Dostala se mezi levicové intelektuály
 - Trilogie: Lidé na křižovatce
 - Hra s ohněm; Život proti smrti
 - Začíná v hospodářské krizi ve 20. letech
 - Nezobrazovala postavy černobíle, ale postupně se vyvíjely
 - Novela Předtucha
 - Rodiče dětí jedou do ciziny přednášet o vědě. Děti mají předtuchu, že se s nimi na cestě vlakem zpět něco stane. Smíří se se smrtí svých rodičů. Ti ovšem jeli jiným spojem a přežili.

Ruralismus

- Venkov byl vnímán v 19.stol jako zdravé jádro národa
- Rurale = půda; východiskem byl intimní vztah k půdě
 - S kultem půdy je spjat kult rodiny
 - Lidé se nebrali z lásky, ale kvůli půdě
 - Lidé při sobě drželi a hájili půdu
- Ruralisté velice často z venkova pocházeli
 - Zakládali si na vlastenectví, silný vliv katolicismu v opozici k morálce města
- Josef Knap
 - Prozaik, básník, publicista, divadelní a literární historik a kritik
 - Román Ztracené jaro
- František Křelina
 - Snažil se ukázat, že krize po válce nebyla jenom hospodářská, ale i mravní a náboženská
 - Román - Každý své břímě
- Vojtěch Martínek
 - Román Kamenný řád

Imaginární próza

- Imaginativní próza
- Vladislav Vančura
 - Český spisovatel, dramatik a filmový režisér
 - V roce 1942 byl popraven
 - Původním povoláním byl lékař
 - Nepříliš dobrý student
 - Člen a předseda Devětsilu

- Vedl spisovatelskou sekci - Národní revoluční výbor
 - Byl součástí Výboru inteligence
- Dílo
 - První literární pokusy již na gymnáziu
 - Jeho dílo je ovlivněno: 1. světovou válkou, expresionismem, mnoho experimentů, avantgardní
 - Typický specifický jazyk a sloh, zvukomalba
 - Používá archaismy, knižní výrazy, volí slova ze slovníku 19. století, výrazy z lidového jazyka, mistr metafor,
 - Měl rád 14. a 16. století - složitá konstrukce humanistické češtiny
 - Prostřednictvím textu komunikuje se čtenářem - Pokládá otázky, oslovuje čtenáře, komentuje příběhy, dovolává se cizího názoru
 - Velmi bohatý jazyk (něco jako Čapek)
 - Postavy - přímočaré, nekomplikované, až vyvrženci - vrazi, loupežníci, podivíni, snílci
 - Romány
 - Amazonský proud
 - Dlouhý, Široký a Bystrozraký - povídkový soubor
 - Pekař Jan Marhoul - nekontroluje si obchody, dává zboží na dluh; nechává se zneužívat, nakonec skončí jako dělník, ve pekárně, která mu kdysi patřila
 - Pole orná a válčená
 - Rozmarné léto - novela
 - Markéta Lazarová
 - Konec starých časů
 - Obrazy z dějin národa českého - historické dílo, zamýšlel 4 díly, ale stihl napsat jen část. Velmi silné vlastenecké cítění - pozvednout národní sebevědomí
 - Kubula a KubaKubikula - povídky pro děti
 - Drama - Jezero Ukereve
 - Markéta Lazarová
 - Hlavní postavy: Kozlík, Mikoláš, Markéta, Kristián
 - Markéta se zamiluje do Mikoláše (hromotluk), který pochází z nepřátelské rodiny Kozlíků
 - Námět: inspirace ve středověkých příbězích o rytířích
 - Autor chtěl zachytit lásku dvou lidí
 - Metaforičnost, složitá větná stavba

Psychologická próza

- Psychologie postav je něčím zvláštní - abnormální, vyšinutí, zvláštní
- Jaroslav Havlíček
 - Román Petrolejové Lamps
 - Štěpka Kiliánová - není příliš chytrá, hezká, směje se moc nahlas. Žije na malém městě a stává se terčem posměchu - stará panna. Touží po velké lásce a dětech. Její bratranec vojenský důstojník Kalina se vrací domů na statek. Vyhlídne si Štěpku, a ta se za Kalinu provdá. Kalina má syfilis = neplodnost. Choroba postupuje a nechce se mu pracovat. Manželský život je v troskách. Štěpka je nucena dát manžela do blázince, ten tam umírá.
 - Lampa - symbol rodiny
 - Ta třetí - román
 - Úředník si najde mladou energickou dívku. Do hry vstupuje vdova - introvert. Nedokáže se rozhodnout a hraje na obě strany. Přitlačen do kouta spáchá sebevraždu - Ta třetí = sebevražda
 - Nečestný, podvádí, slibuje, co nemůže splnit
 - Helimadoe

- Název poskládán z názvu 5 sester despotického venkovského lékaře. Pomáhají mu nuceně se vším. Do tohoto prostředí vstupuje malý chlapec na ozdravný pobyt k nim. Malý kluk sleduje a kometuje dění. Nakonec se podaří dcerám se vymknout z přísného režimu.
- Neviditelný - román
 - Byl i zfilmován
 - Bohatá továrnická rodina dědí psychické postižení - hrdina se o sobě domnívá, že je neviditelný - rodina jeho hru přijímá.
- Egon Hostovský
 - Původem žid, za války emigroval, po roce 48 emigroval znovu, kvůli komunistům
 - Byl nespokojen - vykořeněnost (Žid, Čech, Američan), nemůžu žít doma (pocit, že nikam nepatří)
 - Jeho hrdinové - introvertní, přecitlivělí, trpí pocity vykořeněnosti, osamělosti. Mají pocit, že ztrácí schopnost dorozumět se (jiná mentalita).
 - Podobný jako Franc Kafka
 - Velice častý motiv bloudění, prolínání snového světa, vzpomínky na dětství, rozdvojené osobnosti
 - Případ profesora Körnera
 - Dozvídá se, že je smrtelně nemocen, a že je mu manželka nevěrná. Ať se snaží konat dobro, tak se to obrátí proti němu.
 - Sedmkrát v hlavní úloze
 - Napsáno za války
 - Pokládá si otázku: Do jaké míry je intelektuál zodpovědný za společenskou krizi lidstva.
 - Existenciální román - Cizinec hledá byt
 - Hlavním hrdinou je český lékař, emigrant. Hledá v New Yorku klidný byt pro dopsání své vědecké práce. Nedaří se mu ho najít, vysílen umírá.
 - Dobročinný večírek
 - Kritický obraz českých exulantů.
- Jarmila Glazarová
 - Vlčí jáma - román
 - Vnímáme nerovné manželství - stará žena (vliv a peníze) a mladý manžel. Zamiluje se do dcery své tetičky.
 - Advent - román
 - Mateřské city ponížené ženy - svobodná matka. Chce se pomstít muži a milence tohoto muže, která popichuje proti nemanželskému synovi.
 -

Samostudium - katolický proud - Jaroslav Durych, Jan Čep